

РОЗВИТОК ОРХЕСТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК МОДЕЛЬ НОВІТНІХ ЗАВДАНЬ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

THE DEVELOPMENT OF ORCHESTRAL THINKING AS A MODEL OF THE NEWEST TASKS IN THE TEACHING OF FUTURE MUSIC ART TEACHERS

Стаття присвячена вихованню орхестричного мислення в контексті розвитку складного феномену аналізу суб'єктивного й об'єктивного в мисленні, емоційного та розумного, емпіричного і теоретичного тощо. Моделювання операцій, пов'язаних із музичною діяльністю: активна діяльність суб'єкта у співвідношенні музичного мислення, інтонування, мовлення, дії, руху, творення та сприйняття художніх цінностей.

В основу статті покладені висновки психологів про те, що мислення – це процес опосередкованого й сумарного відбиття людиною предметів та явищ об'єктивної дійсності в їхніх суттєвих зв'язках і стосунках. Предметною основою мислення є мова, яка є інструментом і видом існування думки. Думка спирається на згорнуту внутрішню мову. Інтелектуальна діяльність органічно пов'язана із практикою. Практика є джерелом орхестричного мислення.

Поняття «орхестричне мислення вчителя музичного мистецтва» розглядається в окремому визначенні, а услід потрібно їх об'єднати в нове глобальне твердження.

Наявний загальнодоступний стандарт мислення не достатній як для народження нових ідей, так і для їх сприйняття. Саме ця особливість є першою перепорою до всього, що пов'язане з новітніми процесами. І ця ж перепорою зумовлює першочергове завдання, яке необхідно вирішити з високою ефективністю: розробити новий стандарт мислення і створити умови для його впровадження у свідомість студентів вишу, що повинно стати відповідним важелем в освітньому процесі.

Першорядного значення у процесі формування орхестричного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва набувають форми творчої діяльності, що допомагають студентам активно та самостійно мислити. У зв'язку із цим підкреслюється: поняття «фахове мислення» має два аспекти – предметний (особливість мислення, зумовлена характером спеціальної підготовки в окремій галузі наукових знань); якісний (тобто високий професійно-кваліфікаційний рівень спеціаліста, пов'язаний зі ступенем продуктивності застосування спеціальних знань на практиці).

Орхестричне мислення розширює світогляд, відображає переконання, зумовлює наступний щабель діяльності педагога-музиканта. Орхестричне мислення зумовлює модернізацію системи музично-педагогічних цінностей, стимулює рух уперед та синтезує освоєння культурного простору, розширення інтелектуального й духовного ресурсу, зростання творчої сили, знання майбутнього фахівця.

Майбутній учитель музичного мистецтва повинен мати професійну підготовку, що забезпечує його здатність успішно вирішувати завдання у швидкозмінному середовищі на основі новітніх підходів, глибокого розуміння методології творчості, з ураху-

ванням сформованих педагогічних навичок. Сьогодні необхідна «випереджальна свідомість», яку має сформувати система випереджальної освіти, заснована на глибокій і органічній інтеграції з фундаментальною наукою. Ідеї формування такої системи освіти вже активно обговорюються серед науковців, фахівців-практиків. Потрібне орхестричне мислення і його новий стандарт є формою розумової діяльності, психофізіологічно сумісною з ментальністю населення, що проживає в нашій країні.

Ключові слова: мислення, орхестрика, орхестричне мислення, розвиток орхестричного мислення, функції вчителя музичного мистецтва, мисленнєві дії, пошуковий орхестричний мисленнєвий процес.

The article is devoted to the education of orchestral thinking in the context of the development of the complex phenomenon of the analysis of subjective and objective in thinking, emotional and rational, empirical and theoretical, etc. Modeling of operations related to musical activity: the active activity of the subject in the relation of musical thinking, intonation, speech, action, movement, creation and perception of artistic values.

The basis of the article is the conclusion of psychologists that thinking is a process of indirect and total reflection of objects and phenomena of objective reality in their essential relationships and relationships. The underlying basis of thinking is language, which is a tool and a kind of existence of thought. The idea is based on a convoluted inner tongue. Intellectual activity is organically linked to practice. Practice is the source of orchestral thinking and its activities.

The concept of "orchestral thinking of a music teacher" is considered in a separate definition, and subsequently they need to be combined in a new global statement.

The current public standard of thinking is not enough to give birth to new ideas or to accept them. This feature is the first obstacle to everything related to the latest processes. And the same obstacle expresses the paramount task that needs to be addressed with high efficiency: to develop a new standard of thinking and create conditions for its implementation in the minds of HSE students, which should become an appropriate lever in the educational process.

Of paramount importance in the process of shaping the orchestral thinking of future music teachers are the forms of creative activity that help students to think actively and independently. In this connection, it is emphasized: the concept of professional thinking has two aspects – subject matter (a feature of thinking, due to the nature of special training, which is used in a particular field of scientific knowledge); high-quality (that is, a high level of professional qualification related to the degree of productivity from the application of specialized knowledge in practice).

That is, orchestral thinking broadens the outlook, reflects beliefs, determines the next stage of activity of the teacher-musician. Orchestral thinking leads to the modernization of the system of

УДК 37.013

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-3-25>

Плющик Є.В.,

ст. викладач кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання Житомирського державного університету імені Івана Франка

Новосадова С.А.,

ст. викладач кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання Житомирського державного університету імені Івана Франка

musical and pedagogical values, stimulates the movement forward and synthesizes the development of cultural space, the expansion of intellectual and spiritual resources, the growth of the creative power of knowledge of the future specialist. The future teacher of music art should have professional training, which ensures his ability to successfully solve emerging problems in a rapidly changing environment based on the latest approaches, a thorough understanding of the methodology of creativity, taking into account the acquired pedagogical skills. Today, it is necessary to have an "advanced conscious-

ness", which should be formed by the system of advanced education, based on deep and organic integration with fundamental science. The ideas of forming such a system of education are already being actively discussed among scientists and practitioners. It takes orchestral thinking and its new standard is a form of mental activity that is psychophysiologicaly compatible with the mentality of the population living in our crane.

Key words: thinking, orchestrics, orchestral thinking, development of orchestral thinking, functions of teacher of musical art, mental actions, search orchestral thinking process.

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Нагальною проблемою сьогодення є підготовка педагогічних кадрів, а саме вчителів музичного мистецтва, які можуть продукувати своє мислення в нових, нетрадиційних умовах, виробляти ідеї, скеровувати їх на виникнення нових методик і завдань у навчанні.

В умовах глобалізації та жорсткої конкуренції на ринку знань і освітніх сервісів в Україні акомодация педагога як фахівця в навчальну сферу має можливість розвою лише за умов переходу до моделей пошукового розвитку, знаходження нових методик. Введення нових технологій вимагає здійснення замислу безперервного навчання педагогічного персоналу, а найголовніше – майбутніх учителів. Нинішня наукова алгоритмізація блокує ухвалення людиною творчих рішень. Це повною мірою стосується формування впродовж навчального процесу творчого музичного мислення й орхестричного мислення як додаткового методу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Поняття «орхестика» виникло у Стародавній Греції як метод вільної передачі в русі драматичного, пластичного або музичного твору. Т. Ліванова зазначає, що музика була «у нерозривному зв'язку з поезією (звідси – лірика), музика як неодмінна учасниця трагедії, музика і танець <...>» [2, с. 6].

Наприкінці XIX ст. Еміль Жак-Далькроз повернувся до цього методу у вигляді музично-ритмічного виховання. Мета системи Е. Жак-Далькроза – за допомогою рухів розвинути музично-творчі здібності дитини [1, с. 23].

Цю ідею розвивали Н. Олександрова, О. Конорова, С. Руднева, Т. Бирченко, М. Котляревська-Крафт, Г. Франіо, І. Ліфіц та інші. Велику роль у розвитку орхестики відіграла система дитячого виховання Карла Орфа. Метод К. Орфа базувався на національному фольклорі: вивчались інтонації німецької мови, німецької народної музики, ритмічні формули та танцювальні рухи з використанням драматизації віршів, пісень, гри на різноманітних інструментах.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Орхестричне мислення тлумачиться як розширення світогляду, що відтворює світоглядні позиції людини, визначає якісно вищий рівень громадської позиції людини,

породжує модернізацію порядку людських вартостей. Воно заохочує рух уперед, синтезує освоєння культурного простору, примноження розумового й духовного ресурсу, зросту будівної сили знання.

Орхестричне мислення потрібно закладати у стінах навчальних закладів, тому є рація вести мову про зовсім інше навчання та високу якість підготовки майбутніх кадрів. Для розвитку педагогіки необхідне нове поріддя педагогічних (музично-педагогічних) кадрів, яке здатне мислити широко та вміє продукувати незвичні ідеї.

Таке навчання змінить політику навчального процесу, урахує вимоги життя й спрямує на вирішення основних проблем: вчити пізнавати чи розвивати вміння та бажання вчитися впродовж життя.

І хоча сучасна музична методика вступає в єдиний розвинутий процес науково-технічної, інформаційно-технологічної реконструкції всіх сфер життєдіяльності людини, усе ж вона є мистецтвом – тобто сплавом знань і досвіду, мислення й інтуїції. Водночас із введенням незнаних технологій іноді педагоги вводять «технічні» засоби активізації в навчального процес, не приділяють належної уваги формуванню творчих мисленнєвих процесів майбутніх учителів музикантів.

Мета статті – показати еволюцію свідомості майбутнього педагога, що перетворюється на творче (можна сказати, орхестричне) мислення, еволюцію інтелекту, що переростає в політехнічне навчання. Показати, як орхестричне мислення продукується в розширенні переконання, відображає світоглядні позиції майбутнього педагога, визначає вищий рівень суспільної поведінки людини.

Виклад основного матеріалу. Орхестричне мислення – своєрідне нововведення, педагогічне поняття, що означає включення нового в навчально-виховну, освітню діяльність. Часто воно стосується використання нових методів, способів дій, засобів, нових концепцій, реалізації навчальної літератури, нових навчальних програм, засобів виховання тощо.

В. Загвязинський вважає, що нове в педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які в таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й комплекс еле-

ментів чи окремі елементи педагогічного процесу, які ввібрали в себе прогресивне начало, що дає змогу у змінних умовах і ситуаціях ефективно розв'язувати завдання виховання й освіти [3, с. 19].

Основу орхестичного мислення педагога у процесі музичної діяльності становлять дві важливі проблеми, а саме: а) навчання, узагальнення і поширення педагогічного досвіду; б) проблема впровадження здобутків у практику. Учителю повинен виступати автором, дослідником, користувачем і пропагандистом нових педагогічних технологій, теорій, концепцій.

Зміст освіти об'єднує три важливі компоненти: інформаційно-діяльнісний, комунікативний і рефлексивний. Сучасна система освіти спрямована на першу складову частину, яка забезпечує майбутнім спеціалістам отримання професійної інформації як необхідної умови оволодіння різними видами діяльності.

Провід процесом орхестичного мислення передбачає аналіз і оцінку введених учителями педагогічних замислів, створення умов для їх успішної розробки і застосування, що є механізмом посиленого розвитку школи та педагогіки.

Новітнє (мається на увазі – орхестичне) навчання повинно дещо змінити політику навчального процесу, урахувати вимоги життя та спрямовуватись на вирішення основних проблем: учити пізнавати чи розвивати вміння та бажання вчитися впродовж життя.

В. Журавльов наголошував, що існуючий масовий стандарт мислення не достатній як для народження нових ідей, так і для їх сприйняття. Саме ця особливість є основною перешкодою до всього, що пов'язане з інноваційними процесами. І ця ж перешкода зумовлює першочергове завдання, яке необхідно вирішити з високою ефективністю: розробити новий стандарт мислення і створити умови для його впровадження в масову свідомість, що повинно стати головним для педагогічних кадрів вищої школи. Вплив інноваційної освіти на індивідуальне мислення – це формування системи стійких образів мислення («генеруючих» стереотипів), які є основою для виникнення і відтворення гнучких, креативних форм мислення, на чому наголошують науковці [4, с. 3–8].

Випускник ЗВО повинен мати професійну підготовку, що достачає його хист вдало розв'язувати завдання, що перед ним постають у мінливому середовищі з інноваційними підходами, глибоко оцінювати методології творчості, спрямовано використовувати закони музичного мистецтва, з урахуванням отриманих педагогічних навичок. Нині необхідний «випереджаючий розмисел», який має виробити система випереджальної освіти, яка заснована на всебічній і нерозривній інтеграції з вичерпною наукою.

Тобто орхестичне мислення потрібно застосовувати в мурах навчальних закладів, тому є підстава вести мову про орхестичне навчання та високу якість підготовки педагогічних кадрів. Для розвитку сучасної музичної педагогіки необхідне нове поріддя педагогічних (музично-педагогічних) кадрів, яке здатне мислити в сучасному контексті і вміє реалізовувати певні ідеї.

Вчителю безперервно на життєвому й професійному шляху слід проявляти свої можливості, пристосовуватись до змін умов свого існування, до різноманітних чинників професійної діяльності. Він змушений актуалізувати притаманні йому дані, успішно усвідомлювати ідеї професії й ефективно втілювати певні види вчительської функції: спрямовувати зусилля, знання, вміння для досягнення високого рівня, формувати й розвивати свої професійні функції та якості. Досягнення цієї мети вирізняється індивідуальними особливостями реального вчителя, залежить від кваліфікованого використання багатоманітних прийомів, модусів оцінки та забезпечення належних характеристик і вимог професії, що зумовлюється створенням умов (і можливостей) для вираження функціональних й особистісних здібностей.

Зміст традиційної підготовки розглядається як взаємозв'язок педагогічної діяльності викладача та навчально-пізнавальної діяльності майбутнього вчителя. Але студенти в цьому разі стають об'єктами управління, виконавцями запрограмованого плану.

Сьогоднішня освіта вимагає від освітян особливої налаштованості наукового пізнання на новизну. Отже, здатність особистості до генерування нових педагогічних ідей, творчість педагогічних працівників набувають нового значення. Мотивацією розвитку особистості педагогічних працівників найчастіше виступають нова педагогічна ідея (наприклад, ідея орхестичного виховання) і вольове зусилля, що супроводжує прагнення виявити свої здібності, умотивувати власну унікальність. Цей процес саморозвитку зумовлює і розвиток сучасної системи освіти.

Діяльності механізму орхестичного мислення включає два взаємопов'язаних етапи діяльності: 1) рух думки у створенні і пізнанні змісту нового знання (для самого суб'єкта пізнання); 2) об'єктивування і втілення нового знання у практичну діяльність. Отже, етап орхестичного мислення – це процес виникнення нових ідей у суб'єктивній реальності, що триває в мисленні, через пізнання сенсу нового знання і генерування нової педагогічної ідеї.

Висновки. Виникнення орхестичного мислення в суб'єктивній реальності – це процес пізнання, у якому суб'єкт здійснює пошук новизни досягнення поставлених цілей у вирішенні проблем і

суперечностей. Такий процес пізнання розглядається крізь призму міждисциплінарного, інтегрованого підходу інших наук, в історії музики, теорії музики, музичної педагогіки.

Орхестичне мислення пов'язане з педагогічними технологіями, що спрямовані на впровадження генерованих ідей у практику педагогічної діяльності, їх поширення. Це дозволяє ефективно реалізовувати результат орхестичного мислення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дорн В. Метод Жак-Далькроза. Институт Ритмической гимнастики Жак-Далькроза. Гелерау, близ Дрездена. Москва, 1912. 30 с.
2. История западноевропейской музыки до 1789 г. Москва : Музыка, 1986. 630 с.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2004. С. 19.
4. Журавлев В. Креативное мышление, креативный менеджмент и инновационное развитие общества. Ч. 1. *Креативная экономика*. 2008. С. 3–8.